

de mos

Jaargang 31
Januari 2015

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

1

NIDI

inhoud

- 1 Wie speelt een rol in het verlaten van het ouderlijk huis van Marokkanen en Turken?
- 4 Levensloop van invloed op pensioenplannen
- 8 Trending toppers in de demografie

Foto: Eddy Van 3000/Flickr

Wie speelt een rol in het verlaten van het ouderlijk huis van Marokkanen en Turken?

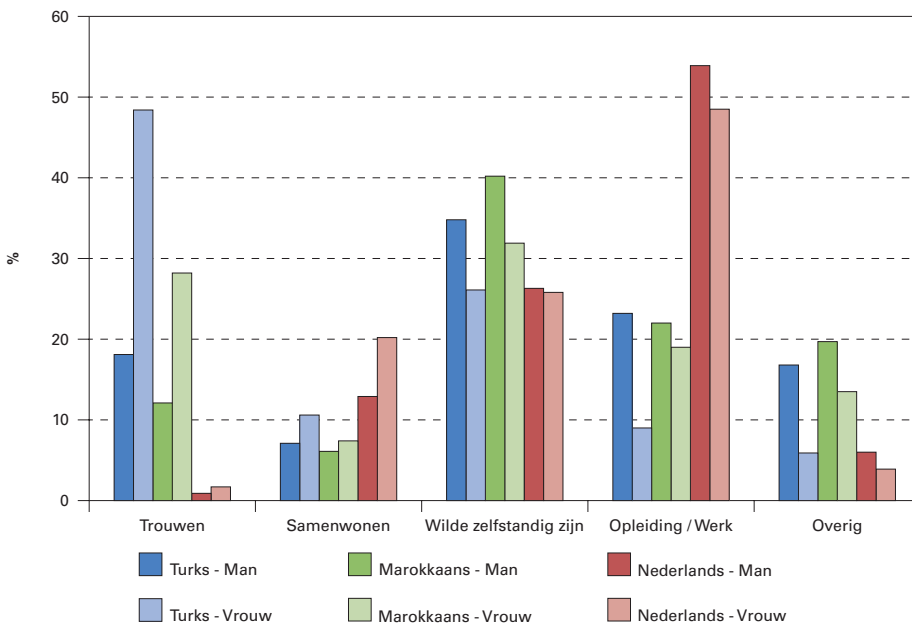
TOM KLEINEPIER & HELGA DE VALK

Het verlaten van het ouderlijk huis is een belangrijke gebeurtenis in de levensloop van jongeren. Met deze stap begint een nieuwe levensfase met meer emotionele en economische zelfstandigheid. Het NIDI voerde onderzoek uit naar de reden waarom en het moment waarop jongeren van verschillende herkomstgroepen uit huis gaan. Autochtone jongeren verlaten het huis veel vaker dan Turkse en Marokkaanse jongeren vanwege werk en opleiding. Allochtone mannen gaan vooral het ouderlijk huis uit om zelfstandig te gaan wonen, en voor allochtone vrouwen is trouwen ook een belangrijke reden. Zij gaan bovendien eerder dan mannen het huis uit. De samenstelling van de vriendengroep en de school is eveneens van belang. Een gemengde school zet minder snel aan tot uit huis gaan om te studeren dan een volledig 'witte' dan wel 'zwarte' school.

Keuzes omtrent het verlaten van het ouderlijk huis zijn behalve van sociaal-economische factoren ook sterk afhankelijk van de persoonlijke voorkeur van jongeren en hun ouders. Dit inzicht komt vooral voort uit onderzoek onder jongeren met Nederlandse ouders. Vaak wordt gedacht dat jongeren met een Turkse of Marokkaanse herkomst meer traditioneel georiënteerd zijn als het om huishoudens- en gezinsrelaties gaat. Dit zou ook gelden voor jongeren die in Nederland geboren en opgegroeid zijn, maar wiens ouders uit Turkije of Marokko afkomstig zijn (de tweede generatie). Deze jongeren zouden traditioneler zijn in hun voorkeuren en gedrag door de sociale omgeving waarin zij opgroeien. Turkse en Marokkaanse jongeren zouden vaker te maken hebben met cultureel specifieke verwachtingen van hun ouders die het belang van familiebanden benadrukken. Jongeren van Nederlandse herkomst, aan de andere kant, zouden door hun ouders juist meer worden gestimuleerd om zich te laten leiden door hun persoonlijke voorkeur en individuele wensen.

Naast ouders, hebben ook vrienden en kennissen invloed op het gedrag van jongeren. De groep vrienden en andere leeftijdgenoten waarmee jongeren optrekken wordt ook wel aangeduid als de 'peer-group' of simpelweg 'peers'. Eerder onderzoek toont aan dat vooral tijdens de puberteit de invloed van peers toeneemt en de invloed van ouders kleiner wordt. Dat onderzoek heeft zich echter met name gericht op onderwijsprestaties, terwijl er nog weinig aandacht is besteed aan de mogelijke rol van peers op het familie- en gezinsleven van jongvolwassenen. In deze bijdrage kijken we naar zowel de

Figuur 1. Belangrijkste reden van buitenshuiswonende jongeren voor het verlaten van het ouderlijk huis, naar geslacht en herkomstgroep

Bron: TIES-onderzoek.

invloed van ouders als peers op de redenen die de jongeren hebben om het ouderlijk huis te verlaten. Voor dit onderzoek gebruiken we gegevens uit het TIES-onderzoek, een grootschalige enquête onder de tweede generatie migranten in Europa mede uitgevoerd door het NIDI (zie kader).

De invloed van ouders

Ouders hebben een sterke invloed op de keuzes en het gedrag van hun kinderen. Wanneer we keuzes omtrent het verlaten van het ouderlijk huis van tweede generatie jongeren met traditioneel georiënteerde ouders vergelijken met die van autochtone jongeren, zien we een aantal verschillen. Turkse en Marokkaanse jongeren gaan gemiddeld later uit huis dan jongeren van autochtone herkomst. Daarnaast verlaten vrouwen gemiddeld eerder het ouderlijk huis dan mannen. We zien dit terug onder alle herkomstgroepen. Ook de redenen om het ouderlijk huis te verlaten verschillen sterk tussen de herkomstgroepen (zie figuur 1). Turkse en Marokkaanse jongeren

die uit huis gaan om met een partner te gaan samenleven, doen dit over het algemeen met een gehuwde partner. Vooral onder Turkse vrouwen is dit een vaak genoemde reden. Onder autochtone jongeren is dit juist andersom: direct trouwen vanuit het ouderlijk huis is zeer ongebruikelijk en men kiest juist vaak voor ongehuwd samenwonen. Verder geven de tweede generatie jongeren, vooral Marokkaanse mannen, vaker zelfstandigheid aan als reden om het ouderlijk huis te verlaten. Dit betekent niet per se dat deze jongeren alleen zijn gaan wonen, maar dat onafhankelijk zijn voor hen de belangrijkste reden was om uit huis te gaan. Autochtone jongeren verlaten veel vaker het ouderlijk huis voor een opleiding of werk dan de tweede generatie Marokkanen of Turken. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst dat de meerderheid van de tweede generatie migrantenjongeren in Amsterdam en Rotterdam is opgegroeid. Voor hen is het vaak minder noodzakelijk om vanwege het volgen van een opleiding te verhuizen dan voor autochtone jongeren, die overwegend buiten deze steden zijn opgegroeid.

Bij de geconstateerde verschillen, zoals die tussen mannen en vrouwen, spelen naast de culturele opvattingen van de ouders, ook factoren als opleidingsniveau een rol. Maar ook wanneer we rekening houden met de sociaal-economische positie van de jongeren en hun ouders, blijven de verschillen tussen de tweede generatie allochtonen en autochtonen groot (niet in de figuur).

De invloed van 'peers'

Welke rol speelt de zogenaamde peer-group nu in het verlaten van het ouderlijk huis? De peer-group is de sociale groep waarmee men niet alleen interesses deelt, maar vaak ook een zelfde achtergrond en sociale status. De banden die jongeren van migrantenherkomst hebben met autochtonen zijn mogelijk van belang voor hun oriëntatie op waarden en normen in de Nederlandse samenleving. Daarom kijken we, om de invloed van de peer-group vóór het verlaten van het ouderlijk huis helder te krijgen, specifiek naar de situatie op de middelbare school. De jongeren in het TIES-onderzoek werd gevraagd naar de herkomst van hun drie beste vrienden tijdens hun middelbare schoolperiode. Daarnaast werd ook gevraagd naar het aandeel allochtone medeleerlingen op de middelbare school. Bijna alle autochtone jongeren in het TIES-onderzoek hadden vrijwel alleen Nederlandse vrienden en zaten op scholen met weinig tot geen allochtone medeleerlingen. De autochtone jongeren zijn voor deze analyses daarom verder buiten beschouwing gelaten. Verder maken we hier geen onderscheid tussen mannen en vrouwen en Turken en Marokkanen, omdat de invloed van peers nagenoeg gelijk is voor mannen en vrouwen en de herkomstgroepen.

In figuur 2 geven we een overzicht van de invloed die goede vrienden hebben op de kans om uit huis te gaan om met een partner samen te gaan wonen. De kans om het ouderlijk huis te verlaten is uitgedrukt in zogenaamde odds-ratio. Wanneer de waarde groter is dan 1, is er een grotere kans om het ouderlijk huis te verlaten. Is de odds-ratio

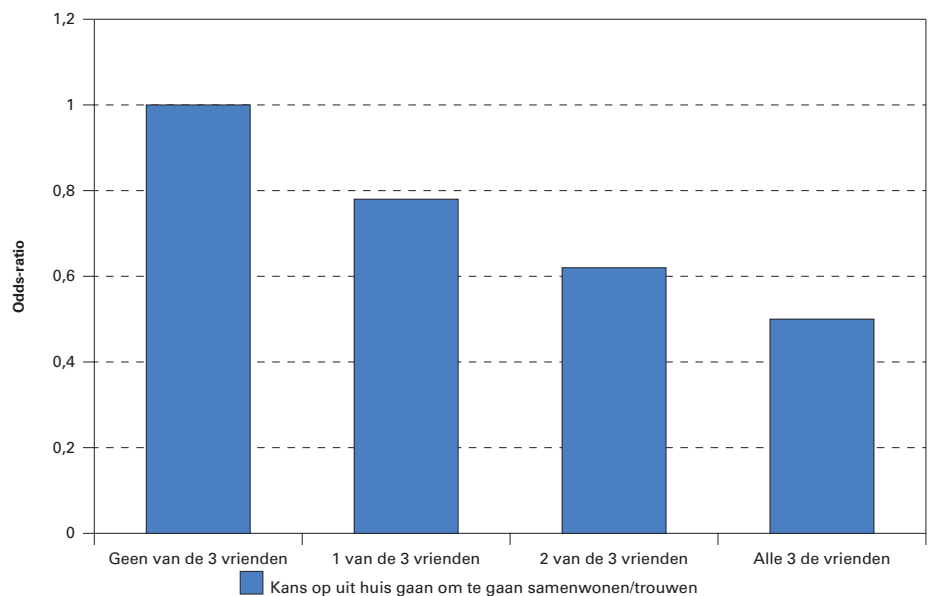
TIES-ONDERZOEK

TIES, *The Integration of the European Second Generation*, is een internationaal onderzoeksproject dat zich richt op het integratieproces van jongeren (18-35 jaar) van de tweede generatie migranten in Europa van Turkse, Marokkaanse en voormalig Joegoslaviëse herkomst. Onder de tweede generatie in Nederland worden diegenen verstaan die in Nederland geboren zijn, maar ten minste één ouder hebben die in Turkije, Marokko of voormalig Joegoslavië geboren is. In het Nederlandse gedeelte van het TIES-project werden in 2006 en 2007 enquêtes afgenomen onder de Turkse en Marokkaanse tweede generatie en een autochtone vergelijkingsgroep (met twee in Nederland geboren ouders). Er zijn in de Nederlandse survey gegevens verzameld onder 1.500 jongeren, evenredig verdeeld over de groepen, zodat iedere herkomstgroep wordt vertegenwoordigd door ongeveer 500 respondenten. Aangezien migranten vooral geconcentreerd wonen in de grote steden, werd in TIES een stedelijke steekproef getrokken. De Nederlands data werden verzameld in twee grote steden: Amsterdam en Rotterdam. Op basis van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) werd een steekproefkader opgesteld om een representatief beeld te krijgen van de drie onderzoeksgroepen. Zie www.tiesproject.eu voor meer informatie over het project.

kleiner dan 1, dan is die kans kleiner. Als vergelijkingscategorie gebruiken we jongeren die alleen vrienden hadden met dezelfde etniciteit als zichzelf (odds-ratio = 1). Jongeren met alleen vrienden van dezelfde herkomst hebben een grotere kans om uit huis te gaan om te gaan trouwen (of samenwonen) dan jongeren met vrienden buiten hun eigen etnische groep. Omdat het aantal Turkse en Marokkaanse jongeren dat uit huis ging om met een ongehuwde partner te gaan samenleven laag is, kunnen we hier geen onderscheid maken naar gehuwd of ongehuwd samenwonen. De resultaten laten echter hetzelfde patroon zien als we degenen die ongehuwd gingen samenwonen buiten beschouwing laten. De samenstelling van de vriendengroep in termen van etnische herkomst lijkt dus van belang voor het soort keuzes dat men maakt tijdens jongvolwassenheid: Turkse en Marokkaanse jongeren met meer vrienden buiten hun eigen groep vertonen minder traditioneel gedrag. De etnische achtergrond van vrienden blijkt vooral van belang voor de keuze om al dan niet met een partner te gaan samenwonen. Voor de andere redenen om uit huis te gaan vonden we geen invloed van de etnische herkomst van goede vrienden.

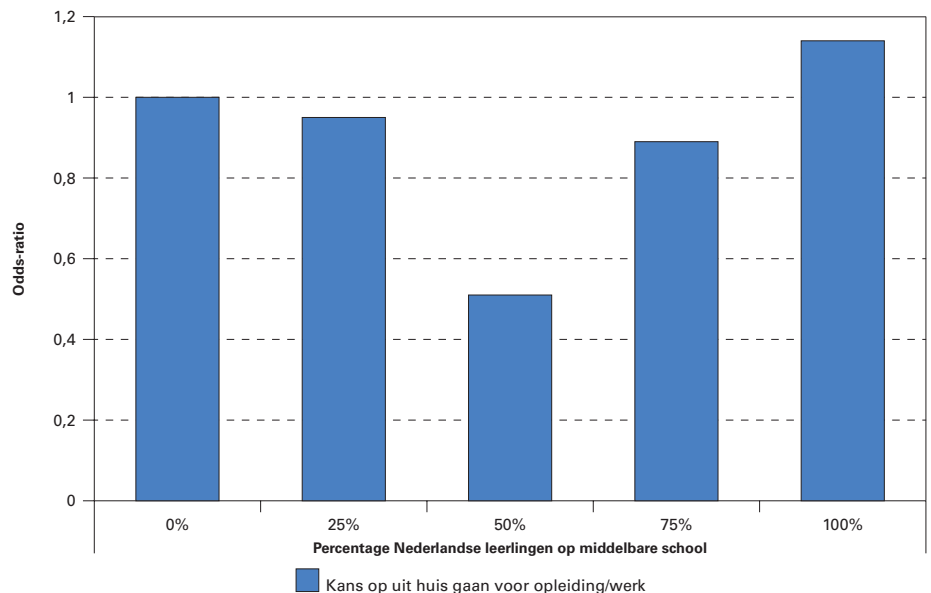
Tot slot kijken we ook naar de invloed van het bredere peer-groupnetwerk. In figuur 3 laten we de kans zien om het ouderlijk huis te verlaten voor een studie of werk, voor jongeren op verschillende middelbare scholen. Wat opvalt in deze figuur is dat eigenlijk maar één schooltype afwijkt. Jongeren die op een school zaten waar de verhouding tussen allochtonen en autochtonen ongeveer 50/50 was hebben een kleinere kans om het ouderlijk huis te verlaten om te gaan studeren of werken. Deze bevinding sluit aan bij eerder onderzoek dat suggereert dat op scholen waar allochtonen of autochtonen de meerderheid vormen, er een 'meer optimistische' cultuur is. Een meer optimistische cultuur zou leiden tot hogere aspiraties om hoger onderwijs te volgen. De etnische samenstelling van de middelbare school bleek niet van invloed op de andere redenen om het ouderlijk huis te verlaten, zoals de hang naar zelfstandigheid of samenwonen.

Figuur 2. Relatie tussen aantal vrienden buiten eigen etnische groep en kans op 'uit huis gaan om te gaan samenwonen / trouwen' van Turkse en Marokkaanse jongeren

Bron: TIES-onderzoek.

Figuur 3. Percentage Nederlandse leerlingen op middelbare school en kans op uit huis gaan voor opleiding / werk van Turkse en Marokkaanse jongeren

Bron: TIES-onderzoek.

Foto: wally nelemans/Flickr

Oorzaak of gevolg?

Keuzes omtrent het verlaten van het ouderlijk huis onder autochtonen en de kinderen van Turkse en Marokkaanse migranten in Nederland blijken duidelijk van elkaar te verschillen. Deze verschillen kunnen deels verklaard worden door verschillende culturele verwachtingen vanuit de familie en het ouderlijk huis. Tegelijkertijd wordt ook duidelijk dat de peer-group een belangrijke invloed heeft. Dit geldt in het bijzonder voor goede vrienden: jongeren met meer vrienden buiten hun eigen groep lijken meer open te staan voor alternatieve keuzes, ook als het gaat om het verlaten van het ouderlijk huis. De invloed van medeleerlingen op de middelbare school lijkt zich vooral te uiten in onderwijsaspiraties. Hoewel ouders van invloed blijven op keuzes in de overgang naar volwassenheid, lijken peers in deze fase van het leven ook van groot belang en mogelijk nog meer voor jongeren met een migrantenherkomst.

Belangrijk voor verder onderzoek is de causaliteit van de verbanden. In dit onderzoek hebben we geredeneerd vanuit het perspectief dat vrienden een oorzaak zijn voor de opvattingen en het

gedrag van jongeren. Het kan echter ook zo zijn dat Turkse en Marokkaanse jongeren die minder traditioneel georiënteerd zijn, vaker vrienden buiten hun eigen etnische groep vinden. In dat geval zijn dus niet de vrienden de oorzaak, maar juist het gevolg van de persoonlijke voorkeuren van de jongeren. Om antwoord te vinden op deze belangrijke vraag zal echter aanvullende longitudinale dataverzameling noodzakelijk zijn.

Tom Kleinepier, NIDI, e-mail: kleinepier@nidi.nl

Helga de Valk, NIDI en Interface Demography, Vrije Universiteit Brussels, e-mail: valk@nidi.nl

LITERATUUR:

- De Graaf, A. en S. Loozen (2006), Uit huis gaan van jongeren. *Bevolkingstrends*, 54(4), pp. 34–40.
- Kleinepier, T. en H.A.G. de Valk (2014), Leaving home among migrant-descent and Dutch young adults: parent-child and peer relations. NIDI Working Paper nr. 2014/5. Den Haag: NIDI. 29 p.
- Zorlu, A. en C.H. Mulder (2011), Ethnic differences in leaving home: timing and pathways. *Demography*, 48(1), pp. 49-72.